

Nije istina da u Hrvatskoj ništa ne ide i da ni u čemu nismo konkurentni: jedna tvrtka koja radi pornografske stranice za Internet uskoro zapošljava još dvanaest ljudi; druga vrlo uspješno posluje s inozemstvom. Od stranih siteova besplatno dobiva stare slike – u zamjenu za reklamu – a njihovo gledanje naplaćuje (isključivo stranim klijentima) 75% jeftinije nego što to čine pornografi vani.

Zagonezne kamene žlunde

Najmanje mi je želja sablažnjavati se nad tim ili tvrditi da je moj interes za gola tijela isključivo profesionalan. Ako ima išta sablažnjivo, onda je to isповijed Linde Lovelace, ovih dana preminule, koja je svjedočila kako se njezin angažman u pornoindustriji sveo na kružni niz prijatelji, silovanja, drogiranja i prostitucije, a da je od 600 milijuna dolara zarade *Dubokog grla* dobila tek neznatni djelić promila. Ovu zadnju od kolumni *Krila u koferu* hoću, međutim, zapravo posvetiti rečenici iz članka Roberta Perišića nadnaslovljenog *Bilanca trećesiječanjske kulture*: "Nacionalizam kao pogonski motiv kulture sad je zamijenio uspjeh na tržištu, a umjetnici su u to ime ponovno spremni na sve žrtve." Ima sto puta pravo! A najtočnije je napisao da se naš kulturalni tržišni liberalizam "posve približio konzumerizmu".

Kad sam bio mali, puno se pričalo o konzumerizmu, a sada je ta riječ izašla iz mode, kao i, recimo, pisanje Andrea Gorza; za njega je konzumerizam pasivnost, zaglupljivanje, rastresenost, samoća i dosada; igranje na neznanje, demagogija, niveliranje, prefabriciranje individualnosti; kultura konzumerizmu nije cilj sama po sebi nego uvijek mora nečemu služiti. Svi su kupci u supermarketu Don Juani koji gomilaju, umjesto mrtvih ljubavi, mrtve predmete; kad upitate Don Juana što misli o ženama, on će vam reći: "Ah, sve su one iste."

I ja imam ideju za jedan ekonomsko-kulturni projekt, baš u duhu trećesiječanjske kulturne politike, srodan Gavrilovićev-

vu angažiranju poznatih naših umjetnika na slikanju kobasa. Dobro stoljeće prije nego sam se rodio na našem je gruntu bio kamenolom pun fosila riba, školjaka i puževa, stanovnika nestaloga mora. Tamo je Ljudevit Vukotinić našao zagonezne kamene žlunde za koje se kasnije pokazalo da su kralješki dotad nepoznate vrste kita: nazvan je *Mesocetus agrami*. U sklopu svoje akcije *Zagreb dok ga još ni bilo* Gregl, Jandrić i Kovačić postavili su u dvorištu po kojem sam nekad trčkarao ploču kao podsjetnik na zagrebačkoga ki-

nese vjetar i sav taj cirkus postane besmislen i neukusan poput kriški gavrilovičke na bujnom ženskom poprsju Dimitrija Popovića. Prvo, u tom vašaru od te bebe kita, koja se prije deset milijuna godina odvojila od majke i umrla u jednom zelenom zaljevu podno Susedgrada, ne bi ostalo ni k; a drugo, ljudi bi se ubrzo kita zasitili i okrenuli konkurenciji: već je u Vrapču nađen prvi idući kit, Gavella ima mamuta, u Banjavčicevoj je kip Jupitera, dok Zvijezda raspolaze ranokršćanskom svjetiljkom, pogodnom i za hodočašća; tu

trideset godina kao što se dogodilo *Preobraženjima* čiji su školski hvalospjevi bili obrnuto proporcionalni nakladi.

Sve što umjetnost jest, opire se prodaji. Opire se pasivnosti, zaglupljivanju, rastresenosti, samoći i dosadi; ne igra na neznanje, demagogiju, niveliranje i prefabriciranje individualnosti; ne želi ničemu služiti. Ono što se prodaje pak najslabije je Lefebvreovoj ocjeni konzumerističkog seksa i erotizma; žalosno, umorno i mehaničko; šokantno i brutalno, a istovremeno je sav taj šok površan i prividan. Don Juan isto postupa i na tržištu žena i na tržištu knjiga: rastreseno odbacuje na hrpu hladna tijela pri čemu ga ne napušta ni samoća ni dosada; da bi ga napustile, trebao bi to POŽELJETI, a on to ne želi, kao što ni Hrvati (Srbi, Bošnjaci, Slovenci, Talijani...) ne žele knjigu. Dapače, njima bi čitanje bilo veća kazna nego meni da me natjerate drapati karte u muzeju kita.

Krila u koferu

Trijumf bezvoljnosti

Ako vam se čini da vas je trećesiječanjska kultura ostavila kao kita na suhome, dobro vam se čini

Boris Beck

ta, a i za to su jedva jedvice skupili novac. A što bi se od tog dalo stvoriti! U trenucima vizije vidim svoju rodnu kuću kao muzejsko-informativni centar posvećen kitu: izložbeni dio s fosilima, simulacijama i rekonstrukcijama; prodajni dio s knjigama, slikovnicama, plišanim igračkama, posterima, glazbenim CD-ima i kompjutorskim igrama, sve u znaku kita; restorant koji bi posluživao jela kao što su *kitovski odrezak* i *whalebunburger*; organiziranje učeničkih ekskurzija i nagradnih natječaja; ekološka predavanja, radionice i seminari; turnir u malom nogometu stokilasa; Miss kit; mobitel Moby Dick... Kažem vam, za godinu dana svi bi u Zagrebu vidjeli kita i znali za njega, a dolazili bi i iz cijele zemlje. Napokon, pa to je jedini europski kopneni kit!

Očajna molba za honorar

A onda vizija prode, neonska reklama na kojoj piše "Zalijte kita tom i tom pivom" ugasi se, dječje crteže ulješura raz-

su i, recimo, Cikoš sa živim rodama ili Lubenice sa svojim lešinarima. Potrošački mentalitet nespojiv je s umjetnošću; Baudrillardovim riječima: "Djelo je ispražnjeno, ono postaje samo modno svojstvo, za njega se zna, u općaju je, simbolizira nešto, a nakon nekog se vremena zamijeni drugim hitom." I to sve u boljem slučaju, u nas ni to. Nije zapravo kriva trećesiječanjska kultura, to je oduvijek tako, svi su hrvatski autori uvijek bili nasukani kao kitovi u plitkom moru hrvatske kulturne politike. Baš se Ljudevit Vukotinić ljutio da je izdao knjigu i da od toga ima samo *sobu punu egzemplara*, a tako je piscima i danas; kao što su današnji urednici plaćeni slabije od grafičkih sila, tako je i Sulek bio plaćen slabije od slagara; "Nemam rada i upućujem redakcijama očajne molbe za honorar," mogao je napisati svatko tko danas piše, ali to je napisao Ujević. Dapače, možda je situacija i bolja nego nekada: sumnjam da će se neka od današnjih knjiga cvrljiti na policama

Profiteri i aparatčiki

Trijumf bezvoljnosti čitatelja čini se nebitan prema trijumfu ove vlasti koja je bezvoljno izgubila 400.000 radnih mjesta, prema trijumfu prošle vlasti koja je još bezvoljnije izgubila 800.000, ili prema trijumfu banaoka koje više vole brz uvoz nego solidnu proizvodnju zbog čega je izvoz od siječnja do ožujka pao za čak šest posto. Ali trijumf bezvoljnosti otvorio je put trijumfu volje stranačkih profitera i aparatčika (Beškerova terminologija) koji su cijelu zemlju pretvorili u pornografsku stranicu na kojoj ljudi rade one stvari zbuđenjima.

"Danas sam opet ručao samo čaj" napisao je Matoš u Parizu. Nije imao ni kitburgera ni masnih kobasa na masnim grudima. Imao je, i još uvijek ima, samo bezvoljni čitatelja koji sve više traže žalosno, umorno i mehaničko, a koje je pritom šokantno i brutalno, još bolje, samo neka ostane površno. Ako bezvoljni čitatelj naiđe ponovno na stare slike, neće ih prepoznati. Vidjet će jedino da su izašle iz mode. ☒

www.zarez.hr

ma znakova da muzeji postaju irelevantni za svijet moderne umjetnosti, bilo da su izloženi radovi neprimjereni muzejskom prostoru ili su na nemaštovit način prikazani... Ni video ni Internet umjetnost neće prestati postojati, ali njihovo predstavljanje u muzejskom kontekstu još je uvijek velik izazov i još uvijek umanjuje doživljaj oba ta medija... Muzeji se neće vratiti na prethodno stanje, oni se jasno mijenjaju, transformiraju. Bilo bi ohrabrujuće znati da to čine otvorenih očiju."

Ovo je tek mali citat iz niza kritičkih napisa o ulozi muzeja koje objavljuje u svojim bogatim prilogima o umjetnosti i arhitekturi. Pojavio se u vrijeme kada je u Europi počelo proljeće muzeja u kojem je sudjelovalo više od tisuću europskih muzeja na temu pet osjetila. Sama manifestacija, održana četvrtu godinu za redom, kao i izbor teme, pokazuju napore muzeja koji se mijenjaju u potrazi za novim oblicima djelovanja i kontakta s posjetiteljima. Mjesto gdje se "ne dodiruje", muzej na trenutak doživljava preobrazbu s izložbom pod naslovom. I drugi naslovi, kao npr. razotkrivanje oblika, poezija drveća ili izložba posvećena mirisima, upućuju na novo otkriće muzeja i njihovih zbirki.

Poticaži Europske unije

Proljeće muzeja bilo je, također, prigoda za razmjenu i zajedničku suradnju mnogih europskih muzeja, što snažno

podupire Europska unija. Poznato je da Europska unija još uvijek nema zajedničku kulturnu politiku, ali je vrlo rano pre-

Kulturna politika Proljeće muzeja

Kroz partnerstvo i razmjenu mijenjaju se i sami muzeji. Partnerstvo donosi nova iskustva, znanja i dinamiku u radu, a to znači da muzeji ipak neće postati "irelevantni" za svijet moderne umjetnosti, već će pronaći nove moduse prezentacije i komuniciranja

Biserka Cvjetičanin

poznala zajedničke interese zemalja članica na području kulture i kulturne baštine. Još od utemeljenja prvih fondova koji su bili namijenjeni financiranju kulture i kulturne baštine, do brojnih posebnih fondova, uvijek se ističe komponenta suradnje više institucija iz više različitih zemalja. Posljednje izvješće Europskog parlamenta koje se bavi kulturom, naslovljeno *Unity in Diversity*, pokazuje u kojem se smjeru Europska unija želi razvijati u budućnosti. Kulturnu baštinu ističe se kao faktor društvene integracije i obnove, a osobito se potiče prekogranična suradnja, suradnja regija i suradnja na zajedničkim projektima više zemalja.

U rubrikama "success story" često ćemo naći primjere projekata vezanih uz za-

jedničku europsku kulturnu baštinu. Vrijedno se ovdje prisjetiti akcije koja je uslijedila nakon razornog potresa koji je go-

pokazala je pun uspjeh takve suradnje. U dosadašnjoj dobroj kulturnoj suradnji Hrvatske i Slovenije koja je obuhvaćala niz događanja u području glazbene, likovne i scenske umjetnosti, ova je izložba iznimna iz više razloga. Ona je rezultat višegodišnjih istraživanja u koje se uključilo više gradova dviju zemalja – Zagreb, Samobor, Brežice, Novo Mesto i Ljubljana, više kulturnih ustanova – Arheološki muzej, Zagreb, Dolenjski muzej, Novo Mesto, Muzej grada Zagreba, te Zavod za varstvo naravne i kulturne dediščine, Novo Mesto, a u njemu su sudjelovali brojni stručnjaci – arheolozi iz obje zemlje. Izložba nas upoznaje sa važnošću dosad pronađenih arheoloških nalazišta na Zumberku/Gorjancima od prapovijesti do zatona antike i pokazuje da Zumberak nije samo park prirode, neizmijerni prostor biljnog i životinjskog svijeta, već i veliki čuvar kulturne baštine koju želimo sačuvati za buduće generacije.

S takvom koncepcijom suradnje koja obuhvaća nekoliko gradova, nekoliko institucija kulture i stručnjake iz dviju ili više zemalja, potiče se mobilnost kulturnih stvaralaca i partnerstvo na kojem se zasniva razvojna vizija Europske unije. Kroz partnerstvo i razmjenu mijenjaju se i sami muzeji. Partnerstvo donosi nova iskustva, znanja i dinamiku u radu, a to znači da muzeji ipak neće postati "irelevantni" za svijet moderne umjetnosti, već će pronaći nove moduse prezentacije i komuniciranja. ☒

Oživljene kulture

Hrvatska ulaže velike napore u zajedničke međunarodne projekte, a nedavno otvorena arheološka izložba simboličkog naslova u Cankarjevom domu u Ljubljani,